रवि शाक्य, इखाछें, यल

केपूया चिलन्चो बहा:

(जगतपाल महाबिहार)

(सौजन्य: मिलन स्टूडियो, केपू)

-सुख सागर

ने. सं. ११११५

मू - ३।-

छ्रवा:चा

नेपा:या राजनैतिक इतिहासय् कीर्तिपुरया त:धगु स्थान दुसां थ्व क्षेत्रया बारे ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक दृष्टि गुलि अध्ययन अनुसन्धान जुइमा:गु ख:, व आ:तक लुदंक जूगु मदुनि । उकिं थन आपालं महत्वपूर्ण ऐतिहासिक सांस्कृतिक निधि दुसां नं महत्वहीन जुया: लुप्त जुया च्वनेमाल । दसुया निम्ति मल्ल-शासन कालय्-केपुलीयागु लाय्कूछें गन थासय् ला:, आ: थ्व लाय्कूछें छु अवस्थाय् दु, स्यूपिं शायद ह्मो हे जक दइ, न सिइकेगु इच्छा या:पिं हे खनेदु ।

अथे हे धार्मिक सांस्कृतिक दृष्टिकोणं महत्वपूर्णगु केपूया 'चिलंचो बहा:' थनया बासिन्दातय्गु निम्ति प्रसिद्ध जूसां थ्व बहा:या धात्थेंगु नां, थुकिया स्थापनाकाल अले थ्व स्थापना या:ह्म मनूया बारेया ज्ञान दुपिं जि मस्यू । थ्व छगू समस्या जुयाच्वन धा:सा केपुलि पिने येँ, यल, ख्वप व मेमेगु थासय् च्वपिसं नं केपुली थजा:गु विहार दु धंगु तकं नं मस्यूनि । थथे जूगुया कारण थ्व विहारया विषय सुं विद्वान पाखें नं छुं लेख वा सफू पिमदंगुलि हे जुइमा: । उकिं लुप्त जुयाच्वंगु थ्व विहारया बारे सकसितं सिइके बिइया निम्ति नेपा:याह्म छह्म प्रसिद्धह्म इतिहासकार, गुह्मेसिके थ्व विहारयागु थीथी अभिलेख ज्वलं संकलित जुयाच्वंगु दु, वसपोलयात थ्व विहार सम्बन्धी लेख च्वैबिज्यायेत त:क:, त:गू प्रकारं इनाप याना । तर वसपोलया अति लिमला:गु कारणं थ्व ज्या पूवंके मफुत । लिपा ला वसपोल थ: हे संसारं बिदा कैबिज्यात ।

छन्हु छगू खँया प्रसंगय् पासा सुखसागरयात दुःखपूर्वक थ्व खँ कनाबलय् वय्कलं थःयाके दुगु आधारयात कयाः लेख च्वयेगु बचं बियादीथे ज्या नं पूवंकाः लेख जित बियादिल । जिं 'नेपाल ऋतुपौ' (नेपालभाषा परिषदया ख्वाःपौ) स पिकया बिया । आः हाकनं २५३९ कयंगु बुद्ध जयन्तीया लसताय् पिकयाच्वना । जिगु अनुरोध यात सहर्ष स्वीकार यानाः वय्कलं थ्व लेख च्वयादीगुलिं वय्कः पासा सुखसागरयात जिं न्ह्याको हे सुभाय् ब्यूसां गाइ मखु । छाय्धाःसा वय्कलं कुतः यानामदीगु जूसा थौं तकं झीसं चिलंचो बहाःया प्राचीन खँ सिइके फैंम ब्रुनि ।

केपुलिइ धार्मिक सांस्कृतिक दृष्टिकोणं महत्त्वपूर्णगु देवस्थलत धैंगु केवल बाघभैरव मन्दिर व चिलंचो बहाः जक मखु मेमेगु नं आपालं दनि, गुकिया अध्ययन अनुसन्धानया ज्या यानाः सकसिगु न्ह्योने तथ्य खँ पिकयाः बिइमाःगु आवश्यकता दु । थ्व खँय् सकसिनं थःथःगु क्षेत्रं मद्दिक कुतः यानादिइ धैंगु आशा याना ।

थ्व लेख पिकायेत लिघ्वासा जुयादिइह्म साहु नारायण तुलाधरजु प्रति जि थःगु कृतज्ञता मप्वंकूसें च्वनेमफु ।

— चन्द्रमान वज्राचार्य

आरति म्ये

म्ह्यब्व:ह्म:- मचाभाइ महर्जन

ताल चो

जय नमो बुद्धयाके आरति याये

जगतपाल बिहारस श्री भगवान
पंचबुद्ध देवगण दरशन याये

श्री चैत्य देवलसं चाकलनि हुले
लोकेश्वर तारादेवी दरशन याये

ल्हाकह्म अज्ञानिन आरति याये
जुगां जुग छलपोल दरशन याये

केपूया चिलन्चो बहाः (जगतपाल महाबिहार)

– सुख सागर★

पूर्व-पश्चिम ताहाकः जुयाच्वना च्वंगु केपू दानाचिया पूर्वरिखेया बच्छि भागयात छायेपी थें च्वंक दनातःगु चिलन्चो थूर केपूया पुलांगु ऐतिहासिक स्मारकत मध्येया छगू प्रमुखगु बौद्ध स्मारक खः। पेखें गुरूभाजुपिनिगु छेँखातसें चाःहुइकाः दथुइ तःधंक बहाःया रूपय् थाय् प्वंकाः उके नं दथुइ तःजायेक फः थकयाः व फःया दथुइ थूर थकयाः दयेका तःगुलि थ्व चैत्य पूर्वी केपूया तिसा थें हे च्वं। मूलगु थूर व कचा थूरत दक्वं प्राकृतिक ल्वहँब (Rock Surface) यात तछ्यानाः, माथं वंकालि उके द्यःने थनातःगु दु। मूलगु थूर दक्वसिबे च्वय्या बं १०. ५ मि तःजायेक थकयातःगु दु। अथेतुं दक्कले च्वय् च्वंगु बं ३२ मि० या दासुइ पेकुं लाका दयेकाःतःगु

★वय्कः केपूमि खः, पुरातत्व विभागया पुरातत्वविद् खः। वय्कः खुदँ तक पुरातत्व विभागया लिपि विशेषज्ञ जुयाः थौंकन्हे मुस्ताङया गुफा उत्खननय् संलग्न जुयादीगु दु। देश विदेशया अंग्रेजी पत्रिकाय् नेपाःया पुरातत्व कला व वास्तुकला सम्बन्धी वय्कःया लेखक पिदं। वय्कः छह्म सफल फोटोग्राफर नं खः। सं०

खने दु । न्यागलं थूरत नेपा:या नांदंगु दचि अप्पां दयेकात:गु दु। थूरया अण्डभागय् जक सख्वा: पाना: तुइका: त:गु दु।

थूरया पूर्वपाखे किसिया क्वसं थनात:गु ने० सं० ६३५ जेठया ल्वहँ पतिइ यल, पिम्बाहाया जगत्पाल वर्मा वया: "जगतपाल महाविहार" प्रतिष्ठा याना दयेका: थकल धका: कियात:गु दु।

"१ निसें २० ध्व: तक स्यना:च्वने धुंकूगुलि ब्वने मफुत। अनं ... ...

२१. बर्षे नेपाल जाते शर गुण रशके जेष्ठ शुक्ला अष्टमीके नक्षत्रेपूर्व फाल्गुन्य

२२. ... वज्रयोगे विस ... वारे चान्द्रे वृषे ... सिंहरासिष्थ चन्द्रे पन्च श्रीबुद्ध चैत्य प्रथित वर

२३. सम्वत ६३५ फाल्गुण शुक्ल प्रतिपद्यायान्तिथौ पूर्व भद्र नक्षत्रे

२४. शिवप्रसाध्य योगे बुधवासरे थ्व दिनकोन्हु पादस्थापन। फाल्गुण शुक्ल दशम्यायान्तिथौ आद्रा नक्षत्रे।

२५. थो कोन्हु द्वार स्थापन ॥ वैशाख शुक्ल दितीया प्रतृतियायान्तिथौ कृतिक प्र रोहिनी ...

२६. नक्षत्रे शोभनयोगे सोम वासरे थ्व दिन कोन्हु त्रशिसाङ्ग विवखादेव थापन ॥ जेष्ठ शुक्ल सप्तमि प्र अष्टमि

२७. आदित्य वासरे थ्व कोन्हु अग्निस्थापन ॥ थ्व नसंन्ति प्रतिष्ठा ॥ थ्वनसंति रात्रिक्रया ॥ थ्व नसंति पूर्णादिन ॥

२८. स्वस्ति श्रीललितपत्तने श्रीश्रीमत्पशुपति चरण कमल सेवित श्रीश्रीमानेश्वरीवरलब्ध प्रसादित

२९. परम भट्टारक परमेश्वर महाराजाधिराज श्रीश्रीजयरत्न मल्ल देवस्य ॥ श्रीश्री जय रण मल्ल देवस्य श्रीश्री

२९. जय राम मल्ल देवस्य विजय राज्य [बेलस] श्रीश्री मानीगलके श्रीमत् श्रीश्रीमदार्यावलोकितेश्वर चरण पंकज

३१. सेवित श्रीश्रीमत ··· ··· श्रीमत श्रीश्रीजल मंडप थल चैत्ययं तथागत सेवा तत्पर

३२. श्रीमत् श्रीश्री ··· ··· ··· श्रीहरसिद्धि बरलब्ध प्रसादित श्रीमत् श्री

३३. ··· ··· महावीर ...श्रीश्री ··· इन्द्रायणी व्याघ्रेश्वर पूजनचीत तथाचश्रीमत्

३४. श्रीश्रीमानेश्वरी ··· ··· शसक्ति योगाम्बरा राघव पत्परमिति श्रीमत श्रीश्री

३५. चक्र सम्वर ··· ··· थापनाचार्य लुब्धराज गजांकूश शरणागतरा

३६. ज वज्र ··· ··· बज्रप्रधान महा ··· असुर नारायण

३७. ण श्री ··· यज ··· तस्यात्मजव ··· यषश्रीजय

३८. रक्षपाल ··· ठकुरिणीसन ·······''

सौजन्यः– डी० आर० रेग्मीया
मेडीयभल नेपाल
पृष्ठ १०२

जगतपाल वर्मा थन दुगु थूरयात हे बांलाक दयेका: द्य:छें जक तना: ''जगतपाल महाविहार'' धका: नां छुना: थकल अथवा थ्व चिलंचो थूरनापं दयेका: थकल धैगु खँ थ्व ल्वहँपतिइ बांलाक च्वैत:गु खने मदु । तर जगतपाल महाविहार दयेकूगु खँ धा:सा जग म्हुसां निसें पलिस्था या:गु तकया खँ बांलाक च्वैत:गु दु । उकें याना थ्व थूर

जगतपाल वर्मा सिब ह्लापा हे दैच्वंगु नं जुइफु । अले जगतपालं थन वया: थूरयात ल्वयेक दक्षिणपाखे द्य:छे दयेका: ''जगतपाल महाविहार'' धका: नां छुना: वंगु सम्भव नं जुइफु ।

थ्व न्यागलं थूरत ह्लापां दयेकूबलय् केवल थूरया स्वरूपकथं साधारण रूपं जक दयेका त्व:ता: त:गु खनेदु । थूरत बाहेक थौंकन्हे वालावालां खनेदुगु द्य:चात, चीभा:त धर्म-थां, धर्मधातु इत्यादि उबले हे दये धुंकूगु खने मदु । साधारण रूपं न्याग: थूरत व दक्षिण पाखेया द्य:छें जक दैच्वंगु जुइमा:, कमसेकम सत्या-दँ लिपा तक्क नं ।

जगतपाल वर्मा नेः सं० ६३५ सालय् द्य:छें दयेका:ल्वहँ पौ तयेधुंका: नं सत्या दँ तक थूर व जगतपाल महाविहार खुं छता दानपूण्य या:गु खं सिइ मदुनि । अले ह्रानं ने० सं० ७८१ सालंनिसें थूर व द्य:छें पाखे नं धमाधम मेमेपिं द्य:त, द्वारपाल, चीभा:, धर्मधातु, धर्म-थां गं-थां इत्यादि ततं वनेगु ज्या शुरू जुल । छसिकथं गुबले छु यात वंगु खँ झीसं स:थे स्यूथे च्वये ।

ने० सं० ७८८ सालय् दक्कले च्वय्च्वंगु फ:या उत्तर-पूर्व कुनय् कलश मण्डल व चीगोगु धर्मधातु मण्डल, क्रोधराज नां दुपिं निह्म महाकाल व वया दक्षिणपाखे च्वंगु गं थापन यात । तर थौंकन्हे गं व ह्लापाया करूणामय खुया: यंके धुंकल । दच्छिलिपा ७९० सालय् थूरया अण्डभागय् पेकुनस पेह्म जर मनुक्ष दोहलपा जुल । अनं ७९१ सालय् थूरया पेखे च्वंपिं पंच-बुद्धपिं व पूर्वरिखेया करूणामय थापना याना: अग्नीहोम यायेत अग्नीशाला नं दयेका: प्रतिष्ठा यात । मेगु दँ ७९२ सालय् छुं छता जूगु खनेमदु । ह्रानं ७९३ सालय् थूरया क्वथं पूर्वपतिइ जवपाखे त्रिरत्न (बुद्ध, प्रज्ञापारमिता व तारा) दयेका सिंहस्तम्भ दोहलपा जुल । व हे सालं थूरया पेकुने पेह्म तारा देवीपिं यलया राघव भारों दयेका: प्रतिष्ठा यात ।। थुलि याना: स्वदँ तक

छुं नं याना त:गु खनेमदु । ने० सं० ७६७ सालय् हानं छक: थूरया पेखें पञ्चबुद्धया चिचीगोगु देग:चात दयेका त:गुलिइ चमरदेवी व बोधिसत्वपिं तनाब्यूगु खनेदु। अले हानं ताकाल तक छुं नं जूगु खनेमन्त ।

छक्कलं लिपा ने० सं० ८३२ सालय् बया: द्य:छेँया पश्चिमपाखे चाकला: चीभा: दयेकल। ने० सं० ८३५ सालय् द्य:छेँया सिंह निह्म छ:गु खनेदत। अनं ८७६ सालय् उत्तर पाखेया गं छा:गु जुल। ८९८ सालं पूर्वपाखे दक्कले क्वय्च्वंगु फ:या दथि अ:पाया चीभा: छग: खने द:वल। थुलि जुइ धुंका: ८०० या शताब्दी नं क्वचाल ॥

अनं गुस: सालया शताब्दीइ धा:सा छुं हे जूगु खनेमदु। ने० सं० ८८८ सालय् गोर्खालीतय्गु अधिपति नेपा: गालय् जुसें जूगु नेवा: संस्कृति व नेवा: आर्थिक व्यवस्थाय् ला:गु लिच्वलं केवल तहस नहस जुइगु सिवें छुं जुइमफुत। नापं राणातय्गु बौद्ध नीतिप्रति क्वपुंगु धारणां याना: नं थुगु शताब्दीइ छुं जुइ मफुगु जुइमा: ।

ने० सं० द्व:छिगु शताब्दी दुने धर्मधातु मण्डलया उत्तरपत्ति ने० सं० १०४० सं छग: चीभा: व ने० सं० १०९९ सालं "षडक्षरी लोकेश्वर" पलिस्था याना: पेखें चाक:प:खा: थना: दँयदसं कतिपुह्नि खुन्हु मत च्याकेत १३३ प्वा: मतया लागि बैंकय् धेबा: तया: उकिया ब्याजं चलें यायेगु याना: व्यवस्था या:गु जुल।

अन्तय् ११०० सालया शताब्दी नकतिनि शुरूजुल। तर थ्व इलय् नं थूरया क्वसं दक्षिया पाखे छग: सी क्वय् चीभा: (ने० सं० ११११) व त:ग्वय्क माने छाया: ने० सं० १११४ स पलिस्था याना: क्वचायावन ।

थ्व बाहेकं मेमेगु चीभा:त, द्य:चात, गंथां, जधुंहिति फल्चा, दयेका: प्रतिष्ठा यानात:गु दु, तर उकिया छुं नं ल्वहँगौ च्वया:

त:गु खनेमदु। तल अर्थे सिधैत्र न । सायद गनं गनं ह्लाना च्वंगु नं दैतिनि ।

च्वय् न्ह्यथनाह्म "जगतपाल" सु ख: ? अले केपुलिइ हे वया: छाय् थ्व महाविहार दयेकल वैगु खँ भचा नं वाला: स्वये। ह्लापा नेपा:गा [स्वनिग:] दुने थीथी राज्यत दैच्वंबलय् ख्वप, ये ँव यलया रूपे देचात दुगु जुयाच्वन। अले ये ँव ख्वपय् थ:थ:गु जुजुपिं राज्य यानाच्वन। यलय् जक "सप्त कुतुम्ब" धका यलया थाय् थासे च्वंगु बहा: बहिलिइ च्वंपिं महापात्रतसें येँया जुजुपिनि लिधंसा कया: राज्य यानाच्वंगु जुयाच्वन। व हे महापात्र त मध्ये छह्म येँया जुजु रत्नमल्लया पालय् शक्तिशालीह्म महापात्र जुया पिहांवल । व महापात्र जगतपाल बर्मा यलय् पिम्बाहालय् च्वंह्म जुयाच्वन। वं थ:गु इलय्, थ:के शक्ति दुबलय् फक्व याना: थकेमा: धैगु मनं तुना: केपूया आजुद्य: (बाघ भैरव) या देग: ल्ह्वनेगु ज्या कार्तिक ववचायेका: मापं तुं "जगतपाल महाबिहार" धका: द्य:छे ँ [दिगि छे ँ आगंछे ँ] नं दयेका: थ:गु हे नां छुना: थकल।

जगतपाल थज्यागु ज्या यलय् हे मया:से केपुलिइ हे वया: छाय् यात धैगु खँय् धा:सा धनवज्र गुरूभाजुया कथं उबले यलया राज्य दुने ला:गु व जगतपालया सस:खल: केपुलिइ जुयाच्वन। उकें याना: थ:गु सस: लागाय् फत्तले धर्मया ज्या याना: थकेगु व थ:गु शक्तिया शान केनेगु पाय्छिगु थाय् नं थन हे जूगु निर्मित केपुलिइ थ्व ज्या यानावंगु जुयाच्वन। यलय् पिम्बहा: थूरयात चिलंद्य: धाइगु व केपूया थ्व थूरयात चिलंचो धाइगु खँ बिचा: याना: स्वयेगु अले अनया थूर व केपूया चिलन्चो थूर छगू हे नाप नक्सां दयेका: थकूगु स्वये बलय् जगतपाल थ्व ज्या या:गु खँ अजू चाये मा:गु खनेमदु ।

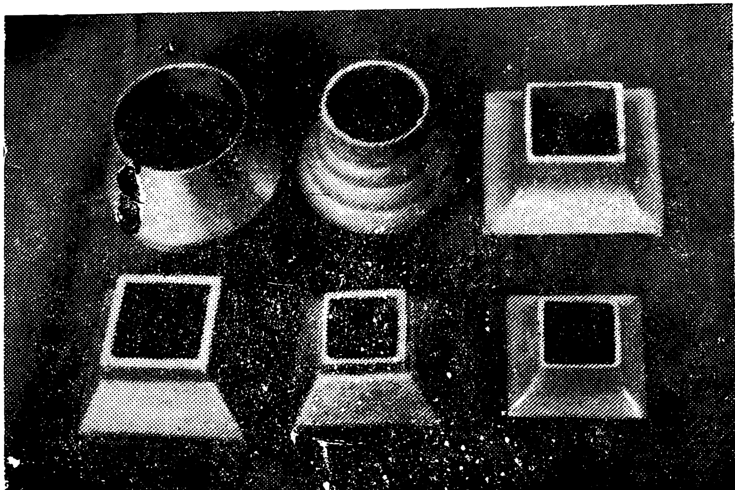
येँया जुजु रत्नमल्ल मदय् धुँसेलि जगतपालया विरोधी महापात्र बिष्णुसिहं वादेया मनूत मुंका: हया: जगतपालया छेँसंतु नेо सं० ६४७ पाखे कुचा कुचा याना: स्याना: बिल । थ्व खँ केपूया पालिफ: त्वा: गनेद्य:या संवत् ६४८ या ल्वहँपतिइ च्वयात:गु दु । अले थ्व पालिफ: गनेद्य: नं वहे जगनपाल बर्मा नापं सिनावंह्म "लुँति" धँह्म छह्म मनूया नामय् वया सन्तानपिसं पलिस्था याना: थकूगु जुयाच्वन ।

[स्रोत: 'नेपाल ऋतु–पौ'
दँ ४३ ल्या: ७०]

छिकपिनिगु छेँया निम्ति जिमिगु कारखानां उत्पादन जूगु अल्मोनियमया सामान

कसःरि, कराइ, धवः, पन्यू, फ्राइपेन

लीया सामान

कसःरि, कचःरा, तांफ, करूवा, धवः, पन्यू, गं व लीया स्वांनेय् तयेगु चौकोश इत्यादि दंगु, भिंगु माल धाःसा जिमित याकनं स्वापू तयादिसँ ।

महाभारत मेटल इण्डष्ट्रिज

बल्खु, तेखुसि । फों. नं.:– २१६९८३

पिकाक:- जनचेतना प्रकाशन, केपू / थाकू, न्यू यूनाइटेड प्रिन्टर्स, तं